

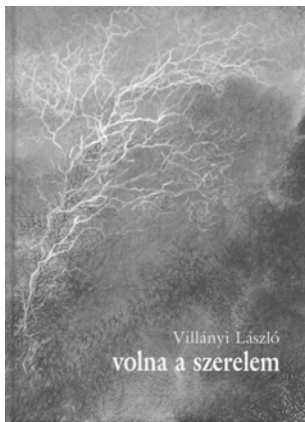
Ha volna...

VILLÁNYI LÁSZLÓ: VOLNA A SZERELEM

„... Engem a sors forgó szele
Ez örvénybe csapott bele;
S elragadt ez engemet -
A szív szerzi vesztemet.”

(Kisfaludy Sándor: Himfy)

Orpheusz Könyvek
Budapest, 2006
61 oldal, 1200 Ft

Úgy tűnik, nem alaptalanul gyanakszik az olvasó, hogy ellentmondás rejlik Villányi László legújabb kötetének címe és tartalma között. A *volna* feltételes módú igealak együtt szerepel a címben a szerelem szóval, és a névelőnek köszönhetően szokatlan szókapcsolatot alkotnak ezek a szavak. A feltételes mód előírja, hogy kételkednünk kell a kötetet tematizáló fogalom fizikai létezésében, noha a versek tartalmilag a nagyon is jelenlévő, teljességében megélt szerelemről tanúskodnak. Az egyetlen logikus magyarázat az lehet az ellentmondás mibenlétére, hogy itt egy idealizált, képzelt világ áll szemben a valósággal. [A képzeletbe való menekülés, a kettős lét amúgy is sajátja, rendszeresen visszatérő témája Villányi mindenkori költészetének. Úgy tűnik, itt sincs ez másként.] Ha *volna*, ha létezne a *szerelem*, akkor minden bizonnyal a költeményekből kirajzolódó tulajdonságai alapján ismernénk föl. Ilyeténképpen, a feltételesség végigkíséri az egész kötetet.

De hagyjuk el a címet egy kis időre, foglalkozzunk inkább csak a költeményekkel. Mindenképpen bátor vállalkozás a boldog szerelmet versbe foglalni, tudván „a költészethez szenvedés illik” (*Mezzoszoprán*) jobban, s így nem meglepő, hogy a költői alkotások igen nagy hányada általában búskomor, lemondó, rezignált hangulatot idéz. [A kötet E/1. személyű lírai hőse maga is megjegyzi: „micsoda, boldog verseket, meghibbant ez az ember”. (*Szemérmetlen*)] Bátor vállalkozás azért is, mert a szerzőnek számolni kell a kötet által kiváltott olvasói irigységgel is, mely azon alapul, hogy a költő foglalkozása révén közelebb kerülhetett a fogalomhoz, mint az átlagos halandó. Ez megint csak feltételezés. Mindenesetre, az átlagos halandó-olvasó sem vágyik egyébre élete során, mint szerelemre vagy legalábbis annak lázas keresésére. S minthogy ez nem jár alanyi jogon minden halandónak, a költő kegyelmi állapotát irigyli, amint elképzelt, feltételes *volna*-világában rátalálnak a nagy érzelmek. Villányi László mégis hétköznapiak mutatkozó tapasztalatait osztja meg mindenkivel, saját nézőpontjából kiindulva. Borotválkozás közben a tükör előtt, karácsonyi készülődéskor vagy éppen a Liszt Ferenc ut-

cán futva végig. Igaz, áttételesen szóba kerülnek olyan egyéb fogalmak is, mint például *Múza* vagy *predesztináció* vagy *idő-időtlenség*, melyek jócskán túllépnek a mindennapokon, mégis elsősorban az életszerű hétköznapiasság dominál a kötetben.

Tulajdonképpen, ha néhány alkalommal nem kapnánk információt a hölgy cselekedeteiről, egyoldalúnak is gondolhatnánk ezt a szerelmet, annyira túlsúlyba kerül a költői én. Néha egészen megfélemez a másik félről, miközben önmagát állítva a középpontba, modernkori Himfyként azt sorolja, hogy mekkora hatást gyakorolt rá, akinek ezt az érzést köszönheti. Ez az imádott személy mindvégig háttérbe szorul, nem kommentál semmit, [bár tudjuk, hogy mit gondol, mit tesz – azaz, női mivolta nagyon is előtérbe kerül] java-részt a pusztá jelenlétéből következtethetünk arra, hogy neki sincs ellenére ez a kapcsolat. Gyanítom, alkotói szándék az is, hogy magába a szerelem kialakulási-folyamatába sem avatja be az olvasót. Csak következtetéseink lehetnek.

Megvalósul egy magasabb szintű kötelék is közöttük. Versről versre létfilozófiai-töredékeket kapunk, amelyekből akár összeállhat egy elmélet is. Kiindulópontja a párosvers, *A nők, akik szerethettek volna* és *A nők, akiket szerethettem volna*. Kicsúcsosodása a *Fogkefék* című vers – „köztünk semmi sem történik önmagáért” – kijelentése, vagyis, hogy minden már eleve el van rendelve egy felsőbb akarat által, mely talán a szerelemre is kiterjesztheti érvényét. A női szereplő például annak ellenére, hogy a jelen életterébe robban be, azzal, hogy megismeri a költő korábbi életének történeteit tulajdonképpen ugyanazt éli át, csak időben elcsúsztatva. „Kezemet fogva hallgatod apám történetét... / találat érte a légópincét is, hiába rohant volna oda, / meséli neked apám, s nézi, hogyan fogod kezemet, / a fal mellett, és nem hull ránk egyetlen bomba se.” (*Bombázás*)

Valószínűleg, a minden meg van írva előre elmélete – egyébként nagyon helyesen, (úgysem tehetne másként) – fittyet hány az időbeliségre, viszont nem mond nemet annak, hogy az események újra átélhetőek legyenek. Ezért lehet ismerős érzés a gyermekkorból egy simogatás: „gyerekkoromból ismerős, ahogyan kezemet fogod” (*Éjről éjre*). És ezért van az is, hogy a szereplők már meg sem lepődnek azon, hogy mindketten egymást képzelték el maguk mellett az időtlenségben: „mint egy majdani májusban, arcodra várva” (*A helyszínen*) – „egy hónap előtt már kimondtál engem is” (*Horoszkóp*) vagy azon sem, hogy a beteljesedés után a két fogkefe is szorosan egymáshoz simul a pohárban.

További izgalmas alkotástechnikai kérdést vet fel az én megkettőződésének félig-meddig bújtatott lehetősége. A szerelmes férfi egyben költő, szerelmének tárgya pedig nemcsak az, talán indukálója is a verseknek, egy *Múza* előjogaival rendelkezik. Annyit tudhatunk itt a *Múzsáról*, hogy szemérmes, nem engedi kimondatni a költővel a túlságosan erotikusnak vélt szavakat, például az „induló vonat lépcsőjéről” nevető lányra: „szép vagy alulnézetből is” (*Nézőpont*). Aztán, kikacagja a költőt: „te buta költő” (*Fantázia*). Máskor meg az derül ki róla, hogy fantáziája felülmúlja a költőjét. (30. oldal, cím nélküli szabadvers)

Villányi korábbi köteteiben mintha más szerep jutott volna a *Múzsának*, kevésbé volt elválasztható a verstől. „Számmal bőrre írtam egy új mondatot. / ... Benne remegett végig a / tökéletes vers.” (*A Múza természetéről*) Pedig, azt gondolnánk, hogy a költő számára mindenkor két okból lehet fontos a *Múza*: a szerelem és a költészet miatt, és, hogy a kettő szorosan hozzá tartozik a *Múza*-léthez.

Ebben a kötetben inkább a nő(iesség) irányába billen el az egyensúly, ő van a közép-pontban, a Múzsza mellesleg lép csak színre, mellesleg neveződik meg, ilyenkor többnyire a vershez kötődve. Azért vannak kivételek: „boldog-boldogtalannak magyaráztam / *volna a szerelem* természetrajzát, fölvilágosítva őket, / valóságos Múzsza került szemük elé, ámuljanak csak nyugodtan”. (47. oldal, cím nélküli szabadvers)

Az általam kiemelt rész megegyezik a kötet cím különös szókapcsolatával. Ebből érthetjük meg igazán, hogy a *volna a szerelem* egy mondatból kiragadott szövegrész – elejéhez, végéhez is kapcsolódnak további szövegelemek – de jelentése csak kontextusában válik egységessé. Ezek szerint, meg akarja téveszteni az olvasót a költő, amikor nem egyértelmű címet választ egy szerelmes verseket összefogó kötetnek. Vagy csak így akarja még inkább fenntartani a képzelet és realitás distinkcióját. Annak eldöntése, hogy (mikor) melyik kerül túlsúlyba a kötetben, az olvasóra van bízva. A magam részéről az elképzelt szerelmi boldogság dominanciájára szavazok. És mintha a költő sem csinálna belőle titkot, jól érzi magát ebben a kötetnyi *volna-szerelem*ben. Ezt támasztja alá az az egyetlen kivételes eset is, amikor ráébred a valóságra: „... lásd, a sóvárgás, / az átkozott vágyakozás mindent megrontott; / ... aki a fürt után kap, földre veri a szemeket”. (Ötven év)

Mindenesetre, az előbbieket tudván valamelyest átalakul a logikai sor: ha van Múzsza, van szerelem (nagy baj már nem lehet) és talán még szerelmes versek megszületésére is van némi esély. Bizonyítéka ez a kötet.

Hanti Krisztina

